

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

"Wniosek posłów Bobka, Dębskiego, Buzka i tow. S.P.Z. w sprawie rewizji regulacji serwitutów pastwiskowych w Księstwie Cieszyńskim, przeprowadzonych na podstawie patentu cesarskiego z roku 1853 o zniesieniu lub regulacji służebności gruntowych i leśnych..."

Liczba stron oryginału

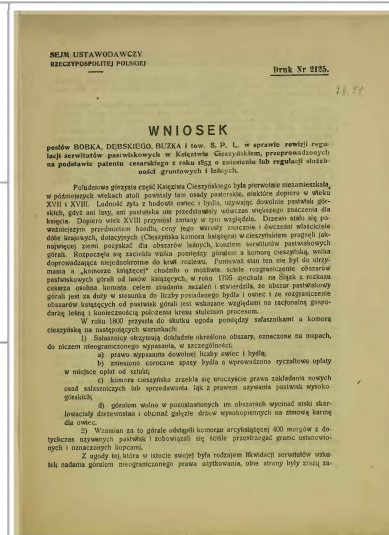
4

Liczba plików skanów

5

Liczba plików publikacji

5

Sygnatura/numer zespołu

TR 078.051

Data wydania oryginału

1920

Projekt/Sponsor digitalizacji

Dofinansowano ze środków WPR Kultura+

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY

KULTURA+

WNIOSEK

posłów BOBKA, DĘBSKIEGO, BUZKA i tow. S. P. L. w sprawie rewizji regulacji serwitutów pastwiskowych w Księstwie Cieszyńskim, przeprowadzonych na podstawie patentu cesarskiego z roku 1853 o zniesieniu lub regulacji służebności gruntowych i leśnych.

Południowa górzysta część Księztwa Cieszyńskiego była pierwotnie niezamieszkała, w późniejszych wiekach atoli powstały tam osady pasterskie, niektóre dopiero w wieku XVII i XVIII. Ludność żyła z hodowli owiec i bydła, używając dowolnie pastwisk górskich, gdyż ani lasy, ani pastwiska nie przedstawiały wówczas większego znaczenia dla księcia. Dopiero wiek XVIII przyniósł zmiany w tym względzie. Drzewo stało się poważniejszym przedmiotem handlu, ceny jego wzrosły znacznie i ówcześni właściciele dóbr krajowych, dotacyjnych (Cieszyńska komora książęca) w cieszyńskim pragnęli jaknajwięcej ziemi pozyskać dla obszarów leśnych, kosztem serwitutów pastwiskowych górali. Rozpoczęła się zaciekle walka pomiędzy góralem a komorą cieszyńską, walka doprowadzająca niejednokrotnie do krwi rozlewu. Ponieważ stan ten nie był do utrzymania a „komorze książęcej” chodziło o możliwie ściśle rozgraniczenie obszarów pastwiskowych górali od lasów książęcych, w roku 1795 zjechała na Śląsk z rozkazu cesarza osobna komisja celem zbadania zażaleń i stwierdziła, że obszar pastwiskowy górali jest za duży w stosunku do liczby posiadanego bydła i owiec i że rozgraniczenie obszarów książęcych od pastwisk górali jest wskazane względami na racjonalną gospodarkę leśną i koniecznością położenia kresu stuletnim procesom.

W roku 1800 przyszła do skutku ugoda pomiędzy sałasznikami a komorą cieszyńską na następujących warunkach:

1) Sałasznicy otrzymują dokładnie określone obszary, oznaczone na mapach, do niczem nieograniczonego wypasania, w szczególności:

- a) prawo wypasania dowolnej liczby owiec i bydła;
- b) zniesiono coroczne spasy bydła a wprowadzono ryczałtowe opłaty w miejsce opłat od sztuki;
- c) komora cieszyńska zrzekła się uroczyście prawa zakładania nowych osad sałaszniczych lub sprzedawania łąk z prawem używania pastwisk wysokogórskich;
- d) góralom wolno w pozostawionych im obszarach wycinać niski skarłowaciały drzewostan i obcinać gałęzie drzew wysokopiennych na zimową karmę dla owiec.

2) Wzamian za to górale odstąpili komorze arcyksiążęcej 400 morgów z dotychczas używanych pastwisk i zobowiązali się ściśle przestrzegać granic ustanowionych i oznaczonych kopcami.

Z ugody tej, która w istocie swojej była rodzajem likwidacji serwitutów wskutek nadania góralom nieograniczonego prawa użytkowania, obie strony były zrazu za-

dowolone i pół wieku przeżyli górale we względnej zgodzie z komorą książęcą aż do roku 1853, kiedy pojawił się patent cesarski o zniesieniu lub uregulowaniu służebności gruntowych i leśnych.

Cieszyńska komora arcyksiążęca postanowiła skorzystać z patentu cesarskiego, ażeby ponownie okroić pastwiska chłopskie i wbrew ugodzie z roku 1800 rozpoczęła ponowną walkę o ziemię z góralami.

Ponieważ działo się to w okresie skrajnej reakcji absolutyzmu, wreszcie ponieważ stroną przeciwną był wpływowy członek domu cesarskiego, a górale niesłychanie nieporadni, pozbawieni obrońców, interesów swoich bronić nie umieli, likwidacja serwitutów odbyła się stronnictwo z ogromną krzywdą chłopów. Dla zobrazowania tej krzywdy niechaj posłuży następujące historycznie stwierdzone postępowanie odnośnych komisji urzędowych:

1) za podstawę do określenia obszarów, mających pozostać w posiadaniu górali, wzięto nie istotną ilość owiec i bydła, jaką górale w myśl ugody z roku 1800 posiadać byli uprawnieni, lecz ilość pierwotnych umów z sąsiedziami, zawartych jeszcze w XVII i XVIII wieku. Ogólną ilość owiec oceniono na 12552, podczas gdy istotna liczba, jaką określają historycy, wynosiła 25,000 albo nawet 30,000;

2) na rzeczoznawców powoływano ludzi wskazanych przez dyrekcję dóbr komory arcyksiążęcej, a niekiedy nawet jej urzędników;

3) protestów górali nie uwzględniano wcale, a były wypadki, gdzie komisje nie zastosowały się do orzeczeń Min. Spraw Wewnętrznych (najwyższej instancji) spowodowanych rekursami górali.

Górale, widząc w takiej likwidacji serwitutów zupełne podcięcie gospodarki sąsiedzkiej, zaczęli rozpaczliwie bronić swego stanu posiadania, a gdy delegacje do Min. Spraw Wewnętrznych i podania do samego cesarza nie pomogły, poszli za głosem rozpacz. Opór chłopów zgnieciono jednak wojskiem i wielu ciężko odpokutowało.

Hodowla owiec upadła zupełnie wskutek braku pastwisk, otrzymywane części sąsiedzy wskutek zaniedbania rządu austriackiego górale przeważnie podzielili pomiędzy siebie i w tych z natury słabych ekonomicznie okolicach zawitały dziesiątki lat nędzy i jej nierozłączne zjawisko — emigracja.

Podobnie postąpiono z góralami w innych krajach Austrii, gdyż patent serwitutowy był wydany w tym celu, ażeby zapłacić panom za rzekomy uszczerbek, poniesiony przy zniesieniu poddaństwa. Tam atoli w ostatnich 20 latach Sejmy Krajowe sprawę naprawiły, jedynie Śląsk Cieszyński, mający aż do upadku Austrii średniowieczną ordynację wyborczą do Sejmu, a wskutek tego feudalno-kapitalistyczny skład tego ciała — nie przyszedł góralom z pomocą.

Żywa pamięć tej krzywdy u śląskich górali, żywiołowa nienawiść z ich strony do zarządu dóbr przeżyła nawet Austrię. W chwili, gdy drogą przewrotu w roku 1918 lud polski ujął rządy w kraju przez swoich przedstawicieli, górale podnieśli swój głos, a obecnie żywią pełną nadzieję, że Wysoki Sejm odda im to, co zabrała im wroga niemiecka „komora arcyksiążęca“ na spółkę z władzami austriackimi.

Ażeby podnieść gospodarkę pastwiskową w górach Beskidu na Śląsku Cieszyńskim i naprawić krzywdę wyrządzoną tamtejszej ludności, a tem samem usposobić ją przychylnie do zarządu tych dóbr, mających przejść na własność państwa polskiego, podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić

załączoną ustawę, wzorowaną na ustawach, uchwalonych przez sejmy austriackich krajów alpejskich pomiędzy rokiem 1907 a 1912.

U S T A W A

z dnia 1920 roku

w przedmiocie rewizji regulacji serwitutów pastwiskowych na Ślązku Cieszyńskim, zlikwidowanych na podstawie patentu cesarskiego z roku 1853 o zniesieniu lub regulacji służebności gruntowych i leśnych.

Art. 1.

Ponownemu regulowaniu podlegają serwituty pastwiskowe w Księstwie Cieszyńskim, likwidowane z pominięciem warunków ugody sąlaszników z Cieszyńską Komorą Arcyksiążęcą z roku 1800 na podstawie patentu cesarskiego z roku 1853 o zniesieniu lub regulacji służebności gruntowych i leśnych — celem usunięcia krzywd wyrządzonych przy likwidacji ludności górskiej.

Art. 2.

Regulację przeprowadzi osobna komisja w następującym składzie:

- 1) członek mianowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych jako przewodniczący;
- 2) członek mianowany przez Główny Urząd Ziemski;
- 3) członek mianowany przez Min. Sprawiedliwości;
- 4) członek mianowany przez Komisję Tymczasową względnie Radę Województwa Śląskiego;
- 5) dwóch członków wydelegowanych przez Tow. Rolnicze w Księstwie Cieszyńskim.

Regulację przeprowadzi komisja według następujących zasad:

- 1) Uwzględnić halezy przy rewizji regulacji warunki ugody sąlaszników z cieszyńską komorą arcyksiążęcą z roku 1800;
- 2) obszar odstąpiony uprawniony będzie własnością spółki, utworzonej przez ogół tychże;
- 3) tereny pastwiskowe zalesione po roku 1853, o ile nie zostały wycięte, należy wymienić na inne, względnie, gdyby to okazało się niemożliwe, dać równowartość w gotówce, której uprawnieni użyją do racjonalnego urządzenia i meljoracji pastwisk
- 4) komisja ustali statut spółki, określający szczegółowo:
 - a) wspólników i prawa użytkowania każdego wspólnika;
 - b) sposób wyboru przewodniczącego i zarządu spółki;
 - c) sposób używania wspólności i plan gospodarczy spółki;
 - d) ustalenie potrzebnych do wykonania meljoracji;
 - e) sposób pokrywania wydatków spółki.

Zatwierdzenie statutu spółki pastwiskowej należy do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 3.

Do spółki pastwiskowej, związanej na podstawie art. 2 niniejszej ustawy mogą przystąpić na warunkach statutem przepisanych także hodowcy bydła i owiec, nie należący do uprawnionych w myśl art. 2.

Art. 4.

Aż do czasu uregulowania sprawy przez Sejm Śląski, nadzór nad działalnością spółek pastwiskowych wykonywać będzie Rada Gospodarstwa Sałaszniczego w Księstwie Cieszyńskim, w skład której wchodzi:

- 1) przewodniczący, mianowany przez Min. Rol. i Dóbr Państwowych;
 - 2) dwóch delegatów Tow. Rolniczego w Księstwie Cieszyńskim;
 - 3) trzech delegatów, wybranych przez zgromadzenie przewodniczących poszczególnych spółek pastwiskowych;
 - 4) członek mianowany przez komisję tymczasową względnie Radę Wojewódzką;
 - 5) kierownik najwyżej zorganizowanej szkoły rolniczej w Ks. Cieszyńskim.
- Szczegółowy zakres działania Rady Gospodarstwa Sałaszniczego określi Ministerstwo Roln. i Dóbr Państwowych osobnem rozporządzeniem.

Art. 5.

Rozwiązanie spółek pastwiskowych powstałych w myśl art. 2 niniejszej ustawy może nastąpić nie inaczej, jak tylko za zgodą Min. Roln. i Dóbr Państwowych.

Art. 6.

Radzie Gospodarstwa Sałaszniczego podlegają także wszelkie inne spółki pastwiskowe w górach, do których nie odnosi się postanowienie art. 5.

Art. 7.

Spółki sałasznice, powstałe na mocy art. 2 lub wymienione w art. 6, są korporacjami publiczno-prawnymi.

Oplaty członków na rzecz spółki mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi obowiązkami z wyjątkiem uiszczenia podatków państwowych i gminnych.

Zaległe opłaty na rzecz spółki ściągnąć może przewodniczący w drodze egzekucji politycznej.

Art. 8.

Prawa przysługujące Radzie Gospodarstwa Sałaszniczego wobec poszczególnych spółek będą określone aż do uregulowania tej sprawy przez ustawę śląską w drodze rozporządzenia Min. Roln.

Art. 9.

Ustawawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Art. 10.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Roln. i Dóbr Państwowych.

Wnioskodawcy

P. Bobek, J. Dębski, J. Buzek,

Płocha, Przewrocki, Zajda, A. Śniegula, Babicz, Nawrocki, Maślanka, Dyto, Potoczek, Bujak, Kramarczuk, Cianciara, Walczuk, Fijałkowski, Karlikowski, B. Koźlicki, Rudnik, A. Wasilewski, St. Kielak, Mizera, Zaleski, Wojda, M. Kucharczak, Kwiecień, Nie-dba'ski, J. Ostachowski, W. Górski, Wróbel, F. Starzyński, Kędzior, A. Krężel, Jurkiewicz, Makuch, Margol, Krawiec, Błyskosz, Koczur,